

ИЗЛАЗИ

четвртком и недељом

ЦЕНА:

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР

или 1 КРУНА

Претплату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. Болословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

ВЕТРУ ЗАВИЧАЈА

О, како се радо, како сећам често
Детињскога доба, кад је радост чиста
У немирном срцу уресица престо
Љупким, меким цвећем, да по срцу блиста.
Ах, ружични дани блаженства и среће,
Фантастичких слика и дечачких снова!
Ваш прекрасни спомен ишчилети неће,
Ма да душу маме сад варања нова...
Кад зорицу гледам на истоку рујном,
Жарки блесак сунца на зренику зрачном,
Или када чезне на западу бујном,
За горама гасне у густишу мрачном;
И када се месец достојанствен јави
Са звезданом свитом на безмерном своду;
Кад ми поглед стреми кроз тај простор плави,
Чудне тражећ' стазе временитом ходу;
Кад ми етар ноћи душу обмотава,
Ко кад лаки пухор по жеравци па'не:...
Пред очи ми жудне вазда дочарава
Мис'о: слаћан спомен на детињске дане!...
И ја тада гледам скромну кућу белу.
Решетке од гвожђа у прозор'ма стоје.
Наша - српска трава скрила земљу целу
И зелено царство расејава своје.
Праг очински видим и вратнице беле,...
По поду се цигље црвене пред њима.
Пупчасте се црепке по крову наднеле -
Избројат' се могу, колико их има!
У дворништу бунар, дашчара над њиме,
Црвене и плаве резнице је красе.
Ветроказ на врху. Шта се хтело тиме?

И без њега ветар врло добро зна се.
Ограде од врта разваљене леже,
Подријене греде оборене ниже:
Тик уз њих се сокак узани протеже,
И по каква зграда новија се диже.
Ох, кућерци скромни с вртovima цветним,
С чокотима бујним и дрвећем старим!
Пријатељи моји у данима сретним,
Еј, да знате како још за вама марим!...
Чисто себе видим: крај ограде стојим...
Рана јесен златно разавила крило,
И жутилом нежним обмотава својим
Ах, зелено што је у пролећу било
Виногради пукли око мене широм,
Османлуци једва тамњанику носе, ..
Све јесенским, тихим преливено миром,
Само хлађан ветар лепрша ми косе,
Па несташко после у околу мине:
Тек по какав листић протресе и свали,
Па се после тамо у даљину вине,
Где Дунава плава сустижу се вали...
... О ветрићу благи, што са цветних груди
Завичаја мога у даљину летиш!
Шани сваком листу, шта ми срце жуди
И цветићу сваком, кад на њега слетиш!
Миришљави знанче, много прође дана
Да захуј'о ниси крај мене у лету,
Да запљуснеш мирис с отаџбинских страна
На образе сину у туђему свету.
Кад понесеш листак посред врта мога,
Ког' сткину с гране твоје лако крило,
Опомен' се, хитри: измеђ листа тога
И твог знанца овде сличности је било!

Хајделберг, 1899.

Божа С. Николајевић.

С В Е К Р В А

— СЛИКА ИЗ СЕОСКОГ ЖИВОТА —

— Јанко М. Веселиновић —

(НАСТАВАК)

VIII

Сели су за доручак. Пера је јео, а оно је њега јело. Он не проговори речи, гушило га је нешто, а Милица ћереташе весело, радосна што после толико времена, ето, Богу хвала, седоше сви заједно за трпезу. Њено се лице сјало од радости; она у срећи и не погледа и не виде ни његов мрачан ни свекрвин чудновати поглед.

— Дође браца — тражио те — па ме изазва на капију. Кад се ја вратих у кућу а мајка седи крај ватре! А мени се цело јутро све нешто чини да ћу бити радосна. И, тако, трчим, послујем, а срце ми нешто поиграва... И, ето, даде Бог...

„Оманђијан“ — мислила је Нера — „ето не сме речи да јој рекне!“

А Пери пала стена на душу, па му се враћа залагај. Као да је у некаквом буновном сну, тако не може да се поврати. То му је дошло тако ненадно као да му се кућни кров срушио на главу, па му стала памет те не уме ни да мисли. Још у његовој глави не беше на чисто шта је то управо што му душу тишти и гњави, он је само осећао терет.

— А што га је тражио „браца“? — упита Нера нарочито ударивши гласом на реч „браца“.

Милица је погледа. Њој некако чудно зазвони то питање. Али, као и Пера, она не прочита ништа у Нериним очима.

— Да иду у лов. Вели: попрашио снег, могу наћи штогод.

— Па јесте што вели: згодно је за лов.

И Пера и Милица погледше је. Перу као да мало освести ово што му мати рече. Он разумеде, ама Милица ништа није разумела, а дође јој као да из свекрвиних уста чује неку пакост.

— Шта ти још прича побратим? — упита Пера, а глас му некако промукао.

— Ништа. Прича како сте ономад ловили с Младеном те се насмејасмо. Помисли, мајка, баш је ђаво тај браца...

— Живи ђаво! — пресече је Нера.

— Како је само подвалио Миладину!...

— А, што се подвале тиче у томе је мајстор!

Милица је опет погледа. Пера више не може седети него се диже и журно изиђе из куће.

Њему се чинило као да му је жишка за вратом. Из малог дворашта оде у веће па у воће. И оде дуж воћа журно као да га неко вија.

Страшно се нешто закувало у његовој души. Он није знао шта је то, ама то му је спрљило и срце и дигерицу. Рој мисли јурну му у главу,

али то беху страшне и кржаве мисли. И те мисли га готово смождише, прогуташе као што талас прогута камен што га у његове чељусти баце.

Као да је неко запалио рубље и руво на њему тако га обузе некаква страшна ватра и он, не знајући шта ради, баца се на земљу и стаде се ваљати по снегу...

Кад је дошао себи виде читаву бару од отопљеног снега. Он се диже, рукавом убриса лице и поче се отресати. У тај мах чу да га неко виче. То је био Милан.

Он се упутио воћем право њему. Пера да би прикрио и заварао траг, узне скидати маховину са једне старе пљиве.

— Шта радиш?

— Ето, ништа готово.

— Гледај га! Што си каљав тако?

— Пао сам

— Ала си се ти искаљао! Ја дођох да идемо у лов, а оно ти већ уловио! — рече Милан и насмеја се.

Пера се само намршти.

— Шта ти је?

— Ништа.

— Да се ниси много убио?

— Нисам.

— Који ти је ђаво те си тако кисео? Хоћеш да идемо? Звао сам и Миладина али он неће више с нама.

Пера нити се насмеја нити му одговори.

— Ја не знам шта ти је! — рече Милан и приђе те га продрма.

Пера му се загледа у очи и на једанпут дође себи. Онај поштени и искрени поглед Миланов поврати га сасвим.

— Није ми ништа — пожури он да се насмеши — замислио сам се нешто. Зар се ја не смем замислити?

— Смеш, брате, ама ми изгледаш као да ти је неко све по кући побио.

— Таки сам ја кад се замислим.

— А шта си то тако крупно мислио?

— Ево! Да ми је да ово откупим од чича Марка па да шинем плот онуда — лагао је Пера.

— То би било добро! Али полако! Што је дана пред нама је. Није ни Бог света за један дан створио! Дакле, хоћемо ли у лов?

— Хоћемо.

— Е онда да пожуримо. Знаш куда ћемо? Хајдемо у Гаврића забран. Тамо ми се чини да има лисичија јазбина — шат будемо срећне руке!

Вратише се у кућу ћеретајући. Пера не затече матере крај огњишта. Милица му рече да је отишла да прилегне, нешто јој зима. Донесе му те се пресвуче и поли му те се уми. Кад би готов он оде у собу матери.

— Нано,

Шта је? — рече она и диже главу.
— Ја идем с побратимом. Ако ме ко буде тражио, кажи му нека дође вечерас. Да ти није што зло? — рече видевши њен жалостиван поглед.

— Није, није Иди, али пази на се!
— Што то? Па ја пазим!
— Ништа. Ја велим: пушка је...

И опет онај чудновати поглед који му нагна крв у главу.

— Па ја сам и до сад с пушком ишао, па ми ниси тако говорила!

— А ко си ти да ти се не сме ништа рећи? Зар ја, као мајка, не смем ништа казати?

— Смеш, нано, смеш! Реци ми шта хоћеш!
— Тако је то! Чим се ожени, онда мати душманин! — рече она јетко као да испљува.

Он јој се стаде умиљавати и љубити је, само да поправи погрешку. Кад је мало умири, пољуби је у руку.

Кад је изишао у кућу нађе Милицу саму.

— Где је побратим?
— Он одјури часом до куће по пушку — рече она.

Њему би то право. Приђе Милице и помилова је по образу.

— Пази! Нађи се ту око нане.
Не потраја дуго, а Милан дође с пушком и кретоше се. Милица их испрати на капију.

— Не идите ми без лова! — рече она шадећи се.

— За сваки случај, снахо, спреми ти нама вечеру! — рече Милан.

Видећи их како се шале, Пери се опет натупшти чело. Не силазаше му поглед материн с очију.

„Шта им је те се тако кикоћу!“ мишљаше а већ се наљутио

Кад замакоше Милан се окрете још једном
— Баш је луда ова моја снаха! Гледај, молим те, још стоји! Баш ово женскиње кад кога заволи полуди за њим!

— А кога воли?
Милан га погледа, насмеја се па рече:

— Не воли заиста мога оца, него тебе!... Него, видим, њено је лудило и на тебе прешло! Па се опет опучи смејати.

Пери би право. Ма да га је сумња по мало жацкала, опет је волио да чује како га жена воли.

И док му је Милан причао како је умирио Гајићевог вранца он је овако размишљао и не слушајући причу Миланову:

„Па јесте! Од куд да мени дође у главу да ме не воли! Ко ми је то казао!... Нана ми то није рекла, она каже само како се смејала с побратимом. Па смејала се и преда мном, шта је то! Баш сам ја будала!...“

И опет му изиђе поглед материн пред очи, и зазвони му реч „поштена“ у ушима. И на мах осети како му се свија зима око срца. . Сав се накострешни.

Он покуша да те мисли растера и поче разговор с побратимом, који га опет примири...

(НАСТАВИТЕ СЕ)

РЕТКА ЗАРУЧНИЦА

ПРИЧА АМЕРИЧКОГ ХУМОРИСТЕ МАРКА ТВЕНА

Аурелија млада шеснаестогодишња девојка, упозна се са једним младићем из Њу Џерсеја, који се звахе Виљем Брикинриц и бејаше старији шест година од оне, која га је заволила. Они се заруче уз опште одобрење свију њихових пријатеља и рођака, и за неко време изгледало је, да им судба спрема неко блаженство, које ретко доживљују прости смртни људи. Но варљива их срећа обману: млади Керисер разболе се од богиња најопасније врсте, и кад је оздравио изгледаше са свим шарен, — на њему не остаде ни трага пређашње лепоте.

Аурелија најпре намисли да откаже, али бољевиост према веренику надвлда и, она само на неколико дана одложи свадбу.

Кад је било баш у очи свадбе, Брикинриц се беше толико занео посматрањем цуштеног ваздушног балона, да је у ходу пао у некакав бунар и сломио ногу, коју су му морали осећи изнад колена. Аурелија пође мислити, да раскине са младожењом, али је љубав победила и она понова одложи дан свадбе, е да би му дала времена да прездрави.

Али опет несрећа снађе младића. О народном празнику 4. јула, непажњом ђуле из топа однесе му једну руку, а после три месеца махина у фабрици истргне му и другу руку.

Срце Аурелијино да препукне! Па ипак племенитост душе одржала ју је и она се реши да пође за онакаженог вереника.

Дошао је дан свадбе, али и нова недаћа: Керисер добије пришт и од тога изгуби једно око. Тада родбина Аурелијина једногласно реши, да је она поднела више но што се могло очекивати од ње, и стану је наговарати да откаже веренику; али после малог колебања, она у благородном заносу изјави, да сам Брикинриц није ни зашто крив. —

И она опет одложи дан свадбе. Аурелија дакле опет се тврдо реши да се уда за њ, али несрећни заручник толико се обрадовао овој својој срећи, да му за мало није пукло срце.

На неколико дана пре свадбе деси се опет несрећа. Некако у то доба, индијанци на реци Овену, здеру кожу с главе једном човеку. И тај

није био нико други но Виљем Брикириц Керисер из Њу-Церсеја. Он је хитао кући невестиној сав срећан и блажен, кад ето на једанпут деси се, да за навек изгуби своју косу и тога чемерног дана једва се уздржао да не прокуне грку судбину која му је поштедила главу.

Сад се већ Аурелија озбиљно забрине шта да ради. Још је непрестано волила Брикирица. — пише она обузета правим осећајима женскиње, као и пре, она љуби оно што је остало од њега, али се рођаци њени упорно успротиве њиховом браку, пошто заручник немаше срестава а није био више у стању да зарађује; њен мираз опет није толики, да могу бити обоје осигурани. „Шта ми је остало да радим?“ — питаше се несрећна девојка.

Виљем Брикириц Керисер ликовео је... Аурелија ипак одлучи да се уда за њега...

Један богат трговац дознав о пожртвовању девојчином и ватреној љубави несрећног младића, прими к срцу њихов положај. Он даде Аурелији за мираз 20 хиљада долара а заручнику јој наручи вештачку ногу и обе руке; кад се Виљем појавио невести са власуљом на глави она је вринула од радости...

Али — судбина је била неумољива.

Виљем се са свим забатргао у сустр заручници и падне сломив себи и другу ногу тако, да су је морали ампутирати више колена.

Свадба се опет одложила. Аурелија је неговала заручника са највећом нежности и старањем; он брзо оздрави, али се покаже да су доктори око ампутације хитали са завезивањем ране те се несрећнику заразила крв.

Сад већ нису могли спасти заручника и он умре 14-ти дан после своје последње несреће.

Неутешна заручница можда би за дуго оплакивала злосрећног заручника, да јој срце није освојио трговац Мотин.. Он није хтео да узме натраг дати јој мираз и предложи Аурелији своје срце и руку.

Свадба се свршила весело и богато

БОРБА

— А. В. СТЕРНА —

(СВРШЕТАК)

VII

Ну, сад се догоди нешто чудновато: крик ужасан, који му душу раздираше, чу се у тој празној соби. Тимотијев скочи ужаснут, пред њим стајаше Ирина, бледа као мрамор.

— Немојте, немојте, — гласом полуделе говораше она — немојте се убити! Брзим корацима приђе столу и шчепа револвер обема рукама.

— Ах, шта је то, шта је то? — боно говораше она

— Оставите то, грофице, можете се повредити, ја и не мислим да себи живот одузmem.

Тимотијев покуша пажљиво да јој из руку узме револвер.

Но она није разумевала његове речи, није знала шта хоће; она га види још жива и неповређеног и после тих мука, које је она преживела тамо, у својој соби, где јој је синула мисао, да ће он можда себе убити и она је задрхтала од те мисли и, као бесомучна јурнула у собу и виде га да живи, била је за њу неописана срећа! Она није ни примећавала сузе које тецијаху из њених очију...

— Не, не, — говорила је она све јаче стежући револвер. — ја вам га не дам, ви ћете, ви морате живети. Ја вас љубим.. љубим!

— Молим вас, не говорите о љубави, ви сте и сувише узбуђени, ви и не разумете што говорите.

— Ви нећете умрети, — говораше она — ја не дам, ја ћу вас спасти.

— Умирите се, Ирина Дмитријевна, седите и приберите се, да бисте ме могли разумети.

Он лагано извуче из њених руку револвер и намести грофицу на једну фотељу. Она му се покораваше, гледајући га великим узбуђеним очима, које изражаваху покорност. Она шчепа његову руку и силно је стезаше; но он тихо извуче руку и седе према њој.

— Ви сте узбуђени Ирина Дмитријевна, но разумите ме. Заиста, наступио је био један момент, када ми је живот био одвратан и мени је изгледало да је боље уклонити се са овога света. Но, то је био само један тренутак и ја сам после одбацио мисао о самоубиству. Разочарење у једној жени није довољно да бисмо помислили, е је цео свет такав. Можемо се разочарати у једном човеку, а ипак зато другим људима веровати... Умирите се, Ирина Дмитријевна, ја нећу принети себе на жртву, она није ни потребна; ја могу и без вас живети.

— Ја вас волим, ја нећу, ја не могу да поднесем да ви мене презирете.

Она је била веома потресена, кад је то говорила.

— Ја вас нећу презирати, — рече он ласкаво. — Зашто да вас презирем! Ја видим проблеск искренога осећаја, проблеск ваше душе. Ирина, грофице, идите, лампа се већ гаси, већ свањива, могу вас застати овде са мнош, вас... невесту кнеза Данила.

— Ја волим вас, — одговори она одлучно.

— Ви се варате, грофице, ви се варате, силно узбуђење ове ноћи на вас чудновато дејствује. Видите — лампа се гаси, светлост месеца само ће тада осветљавати ову собу, бежите молим вас... бежите.

— Ја волим вас...

Волети мене, — говорио је он — то је проза, то је само један тренутак признања под утисцима месечевих зрака; љубити мене — то је дуг прозаичан живот. То је одбацити и одрећи се свих светских наслада и уживања; одрећи се дворца, уметничких слика, старина и знаменитости рода, елегантности, богатства, раскопи...

— Ја волем вас, ја волем вас...

— Волети мене, то је мален квартирић на каквом петом спрату, где се осећа мирис кухиње...

Он понављао њене речи, као да је прислушкивао њена ранија резонавања у њеној спаваћој соби.

— Али ја волем вас, — говорила је она стајајући се да га поколеба.

— Волети мене, то значи: одевати се у просто цицано платно. Разумете ли ви те ужасе? Свиле, кадифе, треба се одрећи, они су сувишни у нашој сиротињи. у нашој сиротињи, Ирина Дмитријевна, у нашој сиротињи.

— Ја волем, — понављаше она.

— Волети мене, — настављаше он даље — то није какав заносни, романтични епизод, то није тренутно пожртвовање, то није тренутни пријатно заносни осећај, који би се могао сакрити. Не даље, већ сутра сви ће у овом дому знати о вашој љубави. Представите себи, како би се томе зачудио Ардов; представите себи презриво негодовање кнегиње Анастасије, кнеза Данила. Видите ли ви те резултате? Грофица Орбек постала је госпођа Тимотијева: сва поезија љубави пропала, није ли истина? — говораше он горко смешећи се, скривајући својих очију од ње.

Она беше оборила главу и ћуташе.

— Ја вас нећу презирати, јер је и немогућно жртвовати све то што ви имате и што вам по праву припада, само за једну љубав некаквог Тимотијева. Истина ватрену, безумну, прву, прву љубав, Ирина Дмитријевна, но само једну љубав!

Он стаде очекујући. Врло како жалосно саже главу и размишљаше; он је мислио, да је њена одлука већ готова и да је ово тренутак њихног вечног растанка; но он се ипак надао, такође и он саже главу и избегаваше да је погледа у очи. И... она своје руке пружи њему. Он је погледа и спази преображено лице, које се сијаше од неког унутрашњег задовољства.

— Ја тебе волем, ја се не бојим, ја се ничега не бојим с тобом, одговори она.

Он громко кликну и загрли је.

Светлост од лампе тихо изумираше и само зраци месечеви својом светлошћу осветљаваху два млада тела, чврето приљубљена једно уз друго.

VII

Сутра дан већ сви су знали да је грофица Ирина Дмитријевна дала своју руку младом секретару; она је сама објавила то, известивши претходно о томе кнеза.

Кнез Данило био је мање поражен тим гласом, него што се могло очекивати, јер у сваком случају удар нанесен његовом срцу, није био баш тако неочекиван, — кнез изгледаше да је готов тај глас равнодушно поднети. Он не показа ни најмањег огорчења, само осмејак који се показа на његовим танким губицама бејаше некако жалостан. Кнегиња Анастасија била је ван себе; сва њена образованост и њена обична уздржљивост, не могаху јој бити у помоћи у овом случају: она није била у стању да савлада своје негодовање и поздравила је невесту саркастичним осмехом. Целог дана била је веома узбуђена и непрестано је говорила само о Ирени.

— Погледајте, — говорила је кнегиња тога вечера Ардову, показујући му очима на Ирину Дмитријевну — погледајте како се смеје, како јој бљеште очи, помислили бисте је најсрећнија жена на свету! Да, зар није реците, то једна безумница, која се решила да пође за некаквог Тимотијева озбиљно мислећи да ће себе тиме усрећити?!

Ардов скиде монокл с ока и лако слеже раменима.

— Сад је она „несчастливая счастливица“ — рече он смејући се својим речима — али кроз две године, кнегиња, када се она опамети и када о томе озбиљно размисли! Не велите, да ли Тимотијев својом љубављу није у стању да јој накнади све то што она губи, дајући му своју руку. Беда, патња очајање убиће младу жену! Ја је жалим!

— О, — прекиде га кнегиња — ја и не сумњам да ће се ваше пророчанство испунити и то ће бити потпуно праведно; такав њен прохтев не може остати некажњен.

Мњење тога друштва у којем се дотле кретала и Ирина Дмитријевна речима кнегиње Анастасије и Ардова прорицало је несрећу Ирени. Да, то друштво прориче Ирени несрећу, очајање и патњу у њеном будућем животу... Но, зар мишљење тога друштва не може бити погрешно? Зар није могућно да ватрена, озбиљна приврженост, љубав, дружба и труд, који јој неминовно предстоје у томе животу у који она сада ступа, — испуне сав њен живот и баце копрену на све што она сада оставља; зар није могућно да ће Ирина не с очајањем, већ радосним веселим срцем петити се на пети спрат у своје тако мило, тако драгоцену гнездашце, које је она сама изабрала.

превели К. и М.

РАЗОРУЖАЊЕ

(НАСТАВАК)

Док је убогих, гладних, болних, дотле ће увек бити прилика самопрегоревању, јунаштву, које презире смрт итд. Али, кад потече мед и млеко,

тада... тада ће се извесно знати, шта ће да се ради. У појединости, односно презирања смрти напоменимо, да то није баш тако ретка појава ни у мирном животу. Нећемо говорити о људима, који су погинули за идеју; показаћемо претом на историју бепитивања Африке или Аустралије, где је толико смелих људи положило своје главе, или на научењака, који ради на експлозивним материјама или на доктора, болничарку итд. Једна од појава садашњег живота — непрекидно растење самоубиства — сведочи нам, да презирање смрти узима нежељене размаре.

Понављамо, у културном друштву нису потребне војничке врлине, него грађанске, које се могу изразити довољно отрцаном, рецимо, но свима појамном фразом: служба идеји.

Али, рећи ће многи, ако Европа смисли да се разоружа, то како ће јој бити ако дођу какви „псоглави“ из Азије, нпр. и разоре нашу цивилизацију. На ово се може одговорити да „псоглави“ догод буду имали псеће главе — нису страшни. Могу се по границама поставити мали гарнизони и то ће бити довољно. Кад се они цивилизују, опет неће грозити опасношћу; јер неће примити цивилизацију, садашње бајонетима прорасле Европе, него нове, мирне. Боље да кажемо, баш у погледу на некултурне народе, веома је важан вечни мир и разоружање Европе. А ми, ето уносимо међу њих заједно с цивилизацијом и усавршене начине за истребљење људи: они се почињу саблажњавати као сад Јапан. Шта ћеш му, научили смо их уму и разуму, па се сад наклађавамо гледајући у наше дело!

Сад пошто смо претресли аргументе *pro bello* окренимо се *contra bellum*

VIII

Аргументи против рата. — Европским ратовима истребљено 10,000,000 људи. — Разоружавајућа снага рата за државу. — Чудноват патриотизам.

Отрованост европске атмосфере ратом 1879. г. Губитци у биткама од 1670. па до 1870. г. — Растројство међународних одношаја због ратова.

Против ратова устаје све што је човечјег у нашој природи: разум, наравственост, симпатија к себи подобноме. . . За рат устају животињски инстинкти, које још није могла да изветри цивилизација, наука хуманитарне идеје, велики мислиоци и проповедници љубави. Разуме се, ако се постави питање у овакој форми то ће сваки прећи на страну човечје природе против животињске. Али ова ствар није у томе, што животињски инстинкти од реда вуку на своју страну и разум и морал и здрави смисао, и јављају се у таквој дебелој љусци, да човека страх хвата. Сетите се на пр. историје хришћанства; да богме, изгледа да је јасно било речено: „љуби ближњег свог“; а како су протумачили ову заповед Торквешада и Лојоле Завирите у „творевине“ средњевековних аутора, схоластика и теолога у „Де-

монологију“ итп. књиге, па ћете видети како разум уердно служи зверским инстинктима.

Колико је у самој ствари убијено људи у ратовима, само за време нових европских држава? Не може се подвести под опште правило; с тога ћемо се ограничити само на неколике цифре, које се односе на новију епоху. Од времена Вестфалског мира (1648 г.) па до 1856 године поубијано је у ратовима 8,000 000 људи. Од овога ратови велике револуције уништили су 1 000 000 људи, сами Наполеонски ратови 2,000.000 људи, кримска кампања погубила је 500.000 Руса, 30 000 Француза и око 200 000 Енглеза. После 1836. г. ратови су уништили сразмерно мало народа: свега око милион и по душа; такву цифру не можемо да изнесемо. Према томе досад је уништено око 10,000.000 људи тј. просуто 4,000.000 акова крви; а кад би се поређала тела погинулих, то би се сазидала пирамида, која не би била мања од Хеопсове... Као што видите врло пријатно. Шта је то 10,000.000 у сравњењу с целим човечанством: пачица! Врло је добра ствар то срањење с човечанством или вечношћу и уз то пуна утехе. Вама се десила жалост, непријатности, увреда, вас теше: баталите, све то није ништа у срањењу с вечношћу. Ово је врло утешно, зар није истина? Ето први — и са свим слаб — аргуменат против рата: он убија много хришћанских душа и ако ми негодујемо, чувши о убиству једнога човека, то од куда сад да се радујемо уништењу „десет милиона“ људи?

Губитак људи није јединствена штета, коју доносе ратови. Рат кошта новаца: Кримска кампања коштала је Европу 6 милијарда динара; рат 1870. године стао је Француску 15 милијарда, на ратове 1878. г. Русија је потрошила око милијарде рубаља. Новац — ствар тековине — по у њему је кристализован рад, живот, крв и нерви народа, тако да губитак милијарда у непроизводној цели не може а да не пробуди сажаљење чак и у оних људи, који нису у опште расположени да суде у свему са меркантилнога гледишта. Као што показују ове наведене цифре, расходи на ратове равњају се са државним приходима за 2 за 3 и више година. Две три године ради и напреже се народ за то да би све плодове свога труда могао да упропасти у једном колосалном рату за неколико месеци. Додајте овоме опустошавање земље, прекидање друштвених функција, застој у трговини и индустрији, крахов глад — сву многобројну своту беда, која прати победосну војску.

Човек је жилав; после опустошавајућих катастрофа, народи се опорављају. Али за колико те катастрофе успоравају развиће народа? Доа волимо чак, да у извесним приликама пожар може „допринети улепцању“, да неуспешан рат, пораз, катастрофа могу пробудити из сна. Веле, да је Кримска кампања донела користи Русији, јер је открила унутрашње мане. Па лепо, у таквом случају прави патриота треба да жели својој

отацини пораз. Признаћете, да је то врло чудан патриотизам. А међу тим не може човек да изиђе из дилеме: победоносни рат развија шовинизам, народну сујету, уверење у сопствену величанственост особине које воде дремежу, застоју и китајизму. Само пораз може да пробуди енергију, сазнање својих мана и жељу да их се опростимо. Ако је тако, онда је за правог патриоту јасан избор. Он мора да жели, да његов народ буде бијен.

У осталом, овде се ми враћамо аргументу, који је већ био анализан: о корисним последицама којима су некада водили ратови. По неки од њих нпр. за ослобођење Италије, давали су народу могућност да почне самосталан живот, али ми устајемо безусловно против свију ратова, јер има могућности да се таква питања решавају путем међународног споразума.

Осим непосредних резултата рата — убијање, непроизводност, разоравање — морају се узети у обзир и његове даље последице: атмосфера отрована духом убиства о којој смо већ говорили и у којој ми лично видимо један од главних услова који потпомажу развитак анархизма; непријатељство и злоба народа, чему као јасан пример служе садашња Немачка и Француска. А шта би то имали да деле ова два подједнако велика народа, која су се толико трудила за човечанство у лицу својих мислилаца, песника, научењака, вештака. Но, они стоје један против другог наокупљени, готови да се ухвате у коштац, пуни узајамног негодовања злобе и страха. И све је то створио Франко-Пруски рат. За интелигентна човека, коме су драгоцене успеси цивилизације, хуманости и свега што зближује и здружује људе — за таквог човека рат 1870. год. који је створио ноћницу („кошар“ тежак сан) који ево већ 24 године притискује Европу, не може да представља ништа примамљиво.

Ми не знамо да ли се Европа толико опаметила, да се одрекне ратова. Може бити, може и не бити. У сваком случају сваки будући рат биће праћен све горим и горим резултатима у смислу тамањења људи, опустошења земаља и узајамне огорчености народа.

Војске расту; у случају европског рата (који ће по свој прилици бити рат „тројеног савеза“, противу „двојног“) изићи ће у бој 8,000,000 војника. Колико ће их се вратити неповређених? При најкраћем року рата, хекатомба ће бити чудовишна.

Ми не узимамо у рачун увећавање процента погинулих и рањених, благодарећи усавршеном оружју. У опште се мисли, да ће бездимни барут, пушке малог калибра, сва могућа артиљеријска усавршавања довести до максимума проливања крви и губитка у будућим ратовима. Али то се не може рећи са сигурношћу. Опустошавајуће дејство новог оружја, може бити неутралисано кратким трајањем битке. Ствар ће се решавати за

пола сата, за сат, тако да у резултату погинулих и рањених неће бити више но у пређашњим биткама, које су трајале по читав дан и више.

У осталом тешко је предсказивати у овом случају, но ако се осврнемо на ратове за последња два столећа, нећемо у њима приметити правилног растења губитка у вези са усавршавањем средстава за утамањивање. Да наведемо неке податке из чланка немачког публицисте Ролфа, који се специјално бавио тим предметом.

У рату коалиције против Лудвика XIV губици су достигали: у битци код Сенефа (1670 г.) где су се сукобили 50.000 Француза под командом Конде-а, са 60.000 савезника под командом принца Оранског — 16 од сто за обе стране; у битци код Ејтцхајма — 12 и по од сто за Французе, 8 од сто за Немце; код Флеруса 6 од сто за Французе, 16 од сто за савезнике; код Стенкеркела и Нирвендела 13 и 16 од сто за обе стране.

У рату око наслеђа шпанског престола (почетак XVIII века) губитци су се равнали: код Холштета — 23 25 од сто за обе стране; код Колана — 17 од сто; код Рашиља 3—6 од сто (то је једна од најјејачијих победа Малбороа коју је одржао благодарећи вештој тактици); код Турина 22 од сто за Французе, 11 од сто за савезнике, код Малплаке — 11 од сто за Французе и 20 од сто за савезнике.

У рату Фридриха великог били су ови губитци:

Код Мелница	28%	за Аустријанце,	18%	за Прусе
„ Часлау	11½%	„	14½%	„
„ Хохенфридсберга ?	(врло много)	8½%	„	„
„ Соре	13½%	за Аустријанце,	16%	„
„ Лаузица	7%	„	9%	„
„ Прага	20%	„	20%	„
„ Колина	14½%	„	37%	„
„ Лајтена	—	„	19%	„
„ Цоридорфа	40%	„ Русе	33%	„
„ Хохкирха	9%	„ Аустријанце,	20%	„
„ Кувендорфа	26%	„ савезнике	35%	„
„ Торгау	27%	„ обе стране.		

Битке, које су се десиле у западним областима Пруске, имале су много мање губитака, 10—17 од сто.

Да пређемо на ратове велике револуције и прве империје.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Маги XX века. — Шта си данас радила? пита муж жену. — Данас сам била веома заузета, одговори жена: у 9 час. пре подне била сам на предавању г-ђе А. Читала је „О архитектури на Марсу“, што си требао чути, дивно је било предавање, после којег је професор Б. говорио „О инсектима у централној Африци“, што је такође било врло занимљиво. — Верујем, примети муж. — У 11 час. била сам, продужи жена, на скупу „Теозофског клуба“, а у 11 и по час. одем у седницу управног одбора друштва за поправку убилаца. У 12 час. до ручковала сам код г-ђе В. те смо после заједно отишле на позоришну пробу Ибсеновог друштва. На путу кући нашој паићем на једно прекрасно дете, баш пред нашим станом. Морала сам га пољубити, тако је то леп дечко био! Ах, кад бих знала чије ли је то дете! — Је ли имало плаву косу? пита муж. — Да. — И плаве очи? — Дивне плаве очи. — А у прљавом капутићу? — Да дете беше врло нечисто одевено. — Онда знам чије је то дете. — Кажми ми, молим те, чије је? — Па наше.

*

Заљубљени и изјаве љубави. — Један енглески лист доноси ову врло интересантну и оригиналну статистику: У 100 случајева 26 мушкараца загрле девојку кад јој изјаве љубав, разуме се, ако девојка то дозволи.

Од прилике 67 мушкараца пољубе изабрану у уста, 4 од 100 у образ или косу, највише 2 задовоље се само тиме што пољубе предмет љубави у руку. Најмање 72 заљубљених притисну руку дотичне лепојке на своје срце, у 14 њих стегне се грло при говору, а 9 кажу, после дубоког уздаха: хвала Богу кад се и то сврши! Само седморица изјаве да су најређењии под сунцем, а петорица не могу за првих десет минута по учињеној изјави љубави ни речи да проговоре. 10 пак од 100 отворе више пута уста, па их опет склопе не могавши отпочети разговор. — Што се тиче понашања женских у таквим приликама, статистичар утврђује: да се 81 од 100 одмах баци мушкарцу у наручје, 68 њих сакрију поцрвенело лице од стида, наслонивши главу на раме заљубљеног, а највише једна дозволи да је он спусти у наслоњачу, потавне ако је наслоњача при руци. Више од 50 на 100 женских склопе руке за потиљак мушкарцу, од прилике 6 њих пусте неколико суза, а 44 баш плачу кад им се изјави љубав, а ни саме не знају зашто. Једва 4 од 100 девојака заиста се изненаде кад им заљубљени срце своје открије, али више од 80 извесно су у напред знале да ће то наступити.

*

Мора човек. — Зар ћеш се заиста потурчити? — Морам! — Зашто? — За то што се морам са неколико богатих девојака у један мах оженити, јер имам толико дугова, да их само на тај начин могу исплатити.

*

На наваљивање пријатеља да протера из земље једног човека, који га клеветаше, Филип Македонски одговори: То нећу учинити, јер би он онда ишао од места до места да ме клевета.

*

Кад је Фокијон приметно, при једном јавном говору, да му слушаоци предлог потпуно одобравају, окрете се пријатељима и упита их: да не сам што, у незнању, штетно саветовао?

*

Пирусе је победио Римљани у две битке, али је у томе велике губитке претрпео: Још једна оваква битка, узвикну он на смо пропали!

*

Како је Демостен упориом Фокијону казао, да ће га атињани убити кад се разјаре, он му је одговорно: Мене ће убити кад се разјаре, а тебе кад се онамете.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

Г. и Г-ђа Фолер гостоваће у овој недељи у Народном Позоришту, и то г-ђа Фолер Милес колоратурна певачица на театрима Риги, Карлсрују и Цириху, певаће у четвртак 17 ов. месеца између чиновна, а г. Фолер, њен муж, певаће партију Шамплатреа у *Мамзел Нитишу* у суботу и грофа Станислава у *Птичару* у недељу. Г. Фолера зна наша публика из раније, кад је био члан нашег позоришта. Г-ђа Фолер узела је у свој програм две арије из *Травијате* и *Севиљског берберина* и познату песму Зајчеву *Хајд у коло*.

Администрација „Звезде“ моли све своје дужнике, да дугујуће суме на име претплате до краја овога месеца што пре пошаљу, јер ће у противном случају бити принуђена, да од 1 јула т. г. обустави лист свакоме, који до тога дана не би свој дуг измирио.

У исто време моле се претплатници „Звезде“, којима рок претплате истиче крајем овога месеца, да претплату за наступајуће тромесечје што пре обнове.

Садржај: „Ветру зачијаја“ (песма). — „Свекра“ (наставак). — „Ретка заручница“. — „Борба“ (свршетак). — „Разоружање“ (наставак). — „Занимљивости“. — „Репертоар Нар. Позоришта“. — „Од администрације“.